

Förteckning över Kimitoöns immateriella kulturar

2025

Sanna-Mari Kunttu / Kimitoöns kommun

Kimitoön
Kemiönsaari

Innehåll

Inledning 2

Immateriella kulturarvsobjekt som är kännetecknande för Kimitoön ... 3

Fester och seder 3

Midsommarfirande 3

Val och firande av lucia 3

Påskkäringar på påsklördag 4

Forneldarnas natt 4

Namnsdagstraditionen 4

Andelslagsverksamhet 4

Hälsningstraditionen i Västanfjärd 5

Julfesttraditionen i skolor 5

Torgdagen i Dalsbruk 5

Julgransresningen i Dalsbruk 6

Musik och dans 6

Kimitoöns musikfestivaler 6

Sånger om Kimitoön 6

Muntlig tradition..... 7

Bydialekter och Dalsbruks slang 7

Flexibel tvåspråkighet 7

Namn på byggnader och platser i Dalsbruk 7

Hantverkskunskaper..... 8

Traditionell garvning och undervisning i traditionell garvning 8

Tillverkningen av en Hitiskrona 8

Mattraditioner 8

Protto 8

Halstrad strömming 8

Natur och omvärld 9

Båtliv 9

Stugliv och sommargästkultur 9

Finlandssvenskheten 9

Allmänna immateriella kulturarv i Kimitoön..... 11

Fester och seder 11

Talkotraditionen $\mathcal{S}$ 11

Kyrkogårdsbesök på julaftonen $\mathcal{S}$ 11

Runebergsfirandet $\mathcal{S}$ 11

Bastubad $\mathcal{S}$ $\mathcal{H}$ 12

Jultomttraditionen i Finland $\mathcal{S}$ 12

Arbetarnas valborg $\mathcal{S}$ 12

Musik och dans 13

Demoscenen $\mathcal{S}$ 13

Folklig pardans och dansmusik $\mathcal{S}$ 13

Spelmansmusiken 13

Scenkonst.....14

Teater, revy 14

Gymnastik $\mathcal{S}$ 14

Muntlig tradition 14

Godnattsagan $\mathcal{S}$ 14

Hantverkskunskaper 15

Färgning med naturliga färgämnen $\mathcal{S}$ 15

Stickning $\mathcal{S}$ 15

Reparation av träbåtar $\mathcal{S}$ 15

Gårdsgårdsbygge $\mathcal{S}$ 15

Ryatraditionen $\mathcal{S}$ 16

Glasblåsning $\mathcal{S}$ $\mathcal{H}$ 16

Vävning av trasmattor $\mathcal{S}$ 16

Byggande av klinkbyggda träbåtar $\mathcal{S}$ $\mathcal{H}$ 16

Mattraditioner 17

Ölkultur $\mathcal{S}$ 17

Spel och lekar.....17

Snölekar $\mathcal{S}$ 17

Spelet Mөлккү $\mathcal{S}$ 17

Traditionella barnlekar 17

Natur och omvärld 18

Traditionell boskapsskötsel $\mathcal{S}$ 18

Plockning och användning av vilda växter $\mathcal{S}$

..... 18

Svampplockning $\mathcal{S}$ 18

Allemansrätten $\mathcal{S}$ 19

Traditionella behandlingar $\mathcal{S}$ 19

Finländarnas relation till skogen $\mathcal{S}$ 19

Kunskap om finska kallblodet $\mathcal{S}$ 19

Vård av traditionella kulturlandskap 20

Jakt 20

Dragning av vinternot 20

Inledning

Förteckningen över Kimitoöns immateriella kulturarv sammanställdes våren 2025. Syftet var att identifiera de viktigaste immateriella kulturarvsobjekten i området och kartlägga de hot som riktas mot dem. I förteckningen ingår både sådana objekt i den nationella förteckningen över levande kulturarv som är utmärkande för Kimitoön och de fenomen som utgör en del av Kimitoöns kulturarv. En liknande förteckning har inte upprättats tidigare. Arbetet genomfördes av Kimitoöns kommun i samarbete med en expertpanel.

Arbetet inleddes med en öppen enkät, där vem som helst kunde föreslå objekt till förteckningen. De lämpligaste objekten valdes ut av panelen på basis av förslagen och Finlands nationella förteckning över levande kulturarv. Förteckningen kompletterades till den del som panelen ansåg det nödvändigt. Beskrivningarna av objekten i förteckningen kommenterades och kompletterades av panelen.

Expertpanelen bestod av följande personer:

- Stella Törnroth, Kimitoöns kommun, turism- och destinationsutvecklare
- Hanna Ödling-Rinne, Kimitoöns kommun, kultureksekreterare
- Hans Ginlund, Sagalund
- Kristian Lindroos
- Sari Kippilä

Förteckningen över det immateriella kulturarvet är inte komplett. Vid behov kan förteckningen kompletteras och preciseras. Förteckningen kan utnyttjas brett inom musei- och föreningsverksamheten samt inom kulturarbetet och turismen för att stärka den lokala identiteten och levandegöra traditioner för kommande generationer. Samtidigt fungerar förteckningen som en påminnelse om att det immateriella kulturarvet endast kan hållas levande genom att bevara och föra vidare traditioner.

Undervisnings- och kulturministeriet har fört in 86 objekt i den nationella förteckningen över levande kulturarv, som innehåller ett brett urval av immateriella kulturarv från hela Finland. I förteckningen finns festtraditioner, hantverksrelaterad kunskap, naturrelaterade traditioner, scenkonst, mattraditioner och spel. Förteckningen baserar sig på en konvention antagen av Unesco och förslagen har utvärderats av Museiverket och expertgrupper. Den nationella förteckningen har utnyttjats i Kimitoöns arbete genom att välja ut de objekt som till viss del rör Kimitoön. Platsbeskrivningarna utgår från Kimitoöns perspektiv. Rubriceringen i den nationella förteckningen har följts vid indelningen på rubriknivå. Dessa objekt har markerats med symbolen *S* i dokumentet.

De objekt som ingår i Unescos lista över världsarv har markerats med symbolen .

Immateriella kulturarvsobjekt som är kännetecknande för Kimitoön

Följande immateriella kulturarv är antingen särskilt kännetecknande för Kimitoön eller dess byar, eller grundar sig på välkända finländska traditioner som fått en lokal prägel på Kimitoön.

Fester och seder

Midsommarfirande

Midsommarnatten inföll ursprungligen under sommarsolståndet, men har senare flyttats till den helg i kalendern som infaller mellan den 19 och 26 juni. Midsommaren var ursprungligen en fest som tillägnades väderguden Ukko i syfte att trygga en god skörd och fruktbarhet. Senare fick festen ett inslag av kristna traditioner i och med att midsommaren är Johannes Döparens födelsedag.

Midsommaren firas runt om i Finland med midsommarbrasor, midsommarstänger, dans, bastubad och festmåltider. Familjer och vänner samlas på sommarstugan, campingplatser eller på festivaler för att fira midsommar. Finlands flagga hissas på midsommarafton och halas följande kväll. Även trolldom hör till midsommarnattens traditioner.

I Kimitoön har man i stort sett avstått från midsommarbrasorna, eftersom det under försommaren ofta råder varning för skogsbrand i skärgården. Midsommarstången är däremot en symbol som framför allt hör till den svenskspråkiga kustregionens midsommartraditioner. Traditionellt har man rest midsommarstänger i flera av Kimitoöns byar. Stången dekorerar med naturmaterial, och tal och musik ingår i resningsceremonin. Traditionella midsomardanser ordnades fortfarande i Kimitoön på 2010-talet, men danskulturen har numera tynat bort.

Midsommartraditionerna går i arv från generation till generation. Traditionen upprätthålls av en stark stugkultur och av att midsommaraftonen har bevarats som en helgdag.

Val och firande av lucia

Luciadagen firas den 13 december till minne av den heliga Lucia. I Finland har luciafirandet blivit en viktig tradition, främst i svenskspråkiga områden. Luciatraditionen kom till Finland från Sverige på 1800-talet. I Kimitoön väljs två lucior: en i Kimito och en i Dragsfjärd. Valen och evenemangen organiseras av Folkhälsans lokalföreningar. Valet av lucia sker genom allmän omröstning.

Lucia kläs i en vit klänning med rött bälte och en ljuskrona. Lucia kröns i kyrkan, varefter lucia och ett luciatåg går genom byn. Ljuset som lucia bär symboliserar ljuset i vintermörkret. Lucias uppdrag är att besöka olika platser, till exempel skolor, förskolor och äldreboenden. Luciasången Sankta Lucia ingår i det nutida firandet.

Luciafirandet har än så länge starkt fotfäste i Kimitoön och medier upprätthåller luciatraditionen genom att ge den stor synlighet. På vissa orter har kandidaterna varit för få, vilket kan bli ett problem i framtiden när antalet ungdomar i Kimitoön minskar och värderingarna förändras. Luciatraditionen främjar en viss typ av rollmodell, som kan

verka främmande och gammalmodig för dagens ungdomar.

Påskkärringar på påsklördag

I Finland är påsken förknippad med traditionen att gå påskkärring. Enligt traditionen klär barnen ofta ut sig till häxor eller djur, varefter de besöker släktingar och vänner. Barnen viftar med dekorerade vide- eller björkkvistar hos den de besöker, och enligt den finskspråkiga traditionen läser de också en ramsa där de önskar de boende lycka och god hälsa. Som belöning får barnen sötsaker, pengar eller andra små godbitar. I Kimitoön går man påskkärring på påsklördag.

Traditionen bygger till stor del på gammal folktradition, som syftade till att undvika häxeri och förebygga olyckor. Numera har traditionen mindre anknytning till de ursprungliga trosuppfattningarna och ritualerna. Dagens format är ett mer lekfullt och roligt sätt att fira påsk. Traditionen förs vidare från generation till generation. Många föräldrar uppmuntrar sina barn att gå påskkärring och ser på så sätt till att traditionen kan leva vidare till nästa generation.

Forneldarnas natt

Forneldarnas natt firas den sista lördagen i augusti och sammanfaller med den venetianska aftonen eller villaavslutningen. Forneldarnas natt firas i kuststäder och skärgårdsområden runt Östersjön. I Finland har Forneldarnas natt funnit sin vedertagna plats i slutet av augusti. Forneldarnas natt började firas på initiativ av Åbolands kulturråd i samband med att Finland fyllde 75 år. I Kimitoön firas Forneldarnas natt i flera byar. I festligheterna ingår brasor och annat program.

Med forneldar menas både forntida varningseldar, som till exempel användes för att varna för fiender, och signaleldar, som

visade sjöfarare en säker väg till hamnen eller stranden. Dagens forneldar i länderna kring Östersjön påminner om ländernas gemensamma sjöfartshistoria och vikten av att skydda Östersjön. För båtägare innebär forneldarnas natt dessutom ofta ett avslut på båtsäsongen.

Namnsdagstraditionen

Firandet av namnsdagar på lantgårdar är en gammal tradition som ofta ansågs vara viktigare än födelsedagarna. Namnsdagar firades främst i jordbrukssamhällen, där de var en viktig del av det sociala livet. Namnsdagarna möjliggjorde regelbundet umgänge, där man kunde utbyta information om tidigare och kommande händelser. I firandet ingick en festmåltid eller vid mindre tillfällen en kaffebjudning. Efteråt delade kvinnorna och männen upp sig för att samtala i skilda rum. Eftersom namnen på männen ofta gick i släkten kunde namnsdagen firas på samma dag, även efter att gården fått en ny ägare genom generationsskifte.

Än i dag finns det byar där namnsdagstraditionen upprätthålls mer eller mindre regelbundet. Livsstilen har dock förändrats i många avseenden och familjegemenskaperna har splittrats. Jordbrukets och det traditionella bysamhällets betydelse har minskat. Förändringen hotar namnsdagfirandet i dess traditionella form. Mer allmänt lever namnsdagstraditionen fortfarande starkt vidare.

Andelslagsverksamhet

I skärgården fortgick självhushållningen fram till 1950-talet. Orsaken till det var att byarna låg ute på öar som saknade landsvägsförbindelse till fastlandet. Många av sysslorna var arbetsintensiva och därför utfördes de med bybornas gemensamma krafter. Det var inte fråga om så kallat tal-koarbete, utan om att var och en, oavsett

social ställning, deltog i arbetet för sin försörjning.

Som exempel på detta kan nämnas älgjaks- och fiskekulturen. Under säsongen kunde hela byn bo i fiskestugor på de yttre öarna i flera veckors tid, och fisket skedde i lag. Notfisket på vintern och sommaren genomfördes i lag i byarna. Boskapen sköttes tillsammans, liksom bärgningen och lagringen av hö, samt tillverkningen och förvaringen av lövkärvar. Det kooperativa tillvägagångssättet tillämpades också när segelskutor och segelfartyg byggdes. Finansieringen skedde bland annat genom att sälja aktier eller andelar i en skuta eller ett fartyg. Så gick man till exempel till väga när jakten Eugenia byggdes. Traditionen är inte längre lika synlig som förut, men dess anda lever starkt vidare i olika former av arbete som utförs tillsammans.

Hälsningstraditionen i Västanfjärd

Sättet att hälsa i Västanfjärd är en lokal sed, där man hälsar på den man möter. Hälsningen kan ha formen av en nick, vinkning eller en kort verbal replik och är djupt rotad i den lokala kulturen.

Seden kan te sig förvirrande för en utomstående. Hälsningen är inte enbart en artig-gest, utan den är också ett tecken på gemenskap och stark social samhörighet mellan skärgårdsbor. Om den mötande inte hälsar tillbaka ses det som att personen är utomstående – en som ännu inte är en del av det lokala samhället eller den lokala kulturen. På så sätt fungerar hälsningen som ett slags identifiering: den berättar vem som är Ortsbo och vem som är utomstående.

Julfesttraditionen i skolor

De traditionella julfesterna i Kimitoöns skolor för samman elever, lärare, föräldrar och ofta även andra bybor i en varm

gemenskapsanda. Julfesterna ordnas vanligtvis i skolans festsal eller i en gemensam samlingslokal i byn. I programmet ingår pjäser, sånger, dikter och musik, som uppförs av eleverna.

Under de senaste åren har traditionen hotats av många förändringar. Nedläggningen av små byskolor har minskat antalet lokala julfester. När eleverna flyttas till större centraliserade skolor med stora festsalar kan det hända att den mysiga och familjära atmosfären, som har varit en väsentlig del av traditionen, inte längre uppstår. Julfestens kristna bakgrund har dessutom väckt diskussion om huruvida skolornas julfester är tillräckligt tros- och åskådningneutrala. Även om festerna kan organiseras som kulturevenemang utan religiöst innehåll, kräver detta ofta att det traditionella programmet ändras. Det kan direkt påverka festens slutliga form eller om festen ordnas överhuvudtaget.

Torgdagen i Dalsbruk

Torgdagen i Dalsbruk äger rum varje onsdag och lördag kl. 8–14 året runt. Torget är särskilt livligt under sommarmånaderna, då försäljare i upp till 70 olika stånd erbjuder varor för både Ortsbor och besökare. Utbudet består av allt från färska grönsaker och bär till fiskprodukter, bakverk och hantverk samt loppmarknadsvaror. Torgdagen är en handelsdag, men även en dag för socialt umgänge.

Torgdagstraditionen går tillbaka till brukspatronen Wolter Ramsays tid på 1850-talet, då han lät anlägga torget på ett sankt område som fylldes med masugnsslagg. I slutet av 1800-talet och början av 1900-talet fanns det två torgdagar per månad, de dagar som järnverkets arbetare fick sin lön. På torget köpte arbetarna allt de kunde tänkas behöva, från måttbeställda kostymer till livsmedel som kött, smör, mjöl och potatis.

Julgransresningen i Dalsbruk

I Dalsbruk har det länge varit en tradition att se på när julgranen reses på det så kallade Hotellberget. På 1940-talet tog två unga ingenjörer julgransresningstraditionen till byn, men redan före det hade det funnits en järnring och stadiga rep för en gran på berget, och därför kan traditionen vara ännu äldre än så.

Varje år ser byborna fram emot julgransresningen. Lions Club har ansvarat för resningen i årtionden. Julgranen reses i stillhet kvällen före luciadagen utan några särskilda ceremonier. Ljusen i granen tänds på luciadagens morgon och släcks vid tjugondag Knut den 13 januari.

Musik och dans

Kimitoöns musikfestivaler

Kimitoön är känd för sina många musikfestivaler, som har blivit en del av öns kulturella tradition. De mest kända är Kimitoöns Musikfestspel, en kammarmusikfestival som har arrangerats sedan 1999, och Baltic Jazz, en jazzfestival som sedan starten 1987 samlat kända jazzartister till bruksmiljön i Dalsbruk. Ett nyare tillskott är Festival Norpas, en mångkonstnärlig festival som arrangerats i Dalsbruk sedan 2012. Festivalerna lockar besökare både från närområdet och från utlandet och erbjuder högklassig musik i fantastisk skärgårdsmiljö.

Sånger om Kimitoön

Flera sånger om Kimitoön är en del av ortens immateriella kulturhistoria. Sångerna lyfter fram ortens särdrag och botten ofta i hembygdkärlek. Bland dem kan nämnas Min hembygd, även känd som Jag älskar min hembygd, som bygger på en dikt av Kimitoöbon Frans Österblom, anpassad till melodin av Sveriges nationalsång. Sången är främst känd för sina vackra texter om skärgårdsnaturen och sin melodiska uppbyggnad. En annan sång som bör nämnas är Kimitoön, som spelades in på 1980-talet av det lokala dansbandet Showdown. Det finns också ett flertal verk som har anknytning till byarna. Under Kimitoöns 700-årsjubileum deltog skolbarn från hela ön i att tonsätta och uppföra en ny fanfar för Kimitoön.

Muntlig tradition

Bydialekter och Dalsbruks slang

De svenska dialekterna i Kimitoön har byvisa drag som skiljer sig från varandra. En dialekt kan vara så stark och specifik att personens geografiska ursprung på Kimitoön kan fastställas utifrån den. Dessutom har Dalsbruk en egen slang, som delvis formats av ortens industriella och flerspråkiga miljö.

Dialekterna och slangen förekommer allmänt i vardagen, särskilt bland den äldre befolkningen, medan lokalspråket hos yngre generationer försvagas till följd av globaliseringen och digitaliseringen. Det finns därför en risk att de lokala dialekterna och den lokala slangen dör ut.

Flexibel tvåspråkighet

Kimitoön är en tvåspråkig kommun, där majoritetsspråket är svenska och minoritetsspråket finska. Kimitoön är känd för sin flexibla tvåspråkighet, där båda språken syns och hörs lika mycket. Kommunens officiella tjänster, till exempel webbplatsen, kungörelserna och handlingarna, finns tillgängliga på båda språken. Invånarna kan sköta ärenden på sitt modersmål, vilket främjar en smidig och jämlik serviceupplevelse.

Två språk är inte bara en administrativ praxis, utan en del av den dagliga kommunikationen. Den kreativa och flexibla

användningen av två språk kan ses som ett specifikt kulturarv. Det förekommer allmänt att var och en talar sitt modersmål (finska eller svenska). Sålunda kan en finskspråkig tala finska och en svenskspråkig svenska när de talar med varandra, förutsatt att personerna behärskar varandras modersmål. I vissa situationer kan man byta språk i farten – till och med mitt i en mening.

Namn på byggnader och platser i Dalsbruk

Namnen på byggnader och områden i Dalsbruk är rätt brokiga och innovativa. Husen i Sibirien ligger vid havet. Namnet härrör sig från att husen var kalla när det blåste från havet, vilket för tankarna till de stränga förhållandena i Sibirien. Yokohama ligger öster om Sibirien, både i Dalsbruk och i kartboken. I byn finns också byggnader som heter Svältihjäl, Råttfällan, Kärringlängtan, Barnlösan, Slottet och Hundkojan – för att nämna några. Historierna bakom namnen är färgstarka och namnen används allmänt.

Dalsbruks byalag har gett ut boken Från Honolulu till Sibirien: Dalsbruk i bilder, där cirka 120 hus presenteras i bild och text. Namnen i den muntliga traditionen har bevarats i skriftlig form och kommer därmed att finnas kvar för eftervärlden.

Hantverkskunskaper

Traditionell garvning och undervisning i traditionell garvning

Garvning är en urgammal metod för att behandla djurhudar, som gör att de kan användas för bland annat kläder och skor. Traditionell garvning är en hantverksmetod, där djurhudarna garvas med hjälp av naturliga ämnen, till exempel vegetabiliska garvämnen.

Den utdöende traditionella hantverksmetoden har bevarats i Kimito i 15 år och kunskaperna har förts vidare genom utbildning och kurser. Undervisningen lyfter fram ekologiska och traditionella framställningsmetoder för läder och fällar.

Tillverkningen av en Hitiskrona

Hitiskronan är en upphängbar ljuskrona av trä i en eller två våningar, med antingen fyra eller åtta uddar. Företaget Gullkrona lanserade kronan på 1980-talet. Foten till de levande ljusen dekorerades med ett vävt band som hade samma färger som Hitis folkdräkt. Ljuskronan användes vid jul för att ge ljus och skapa stämning. Hitiskronan tillverkas för hand, men traditionen är på väg att falla i glömska.

Mattraditioner

Protto

Protto är en traditionell maträtt gjord på enkla ingredienser, men den är näringsrik och har varit en viktig del av mattraditionen i skärgården. Protton blev till för att tillgodose vardagliga behov: ingredienserna till den kunde uppbådas i nästan varje torp. Kimitoöns version av protto kokas på potatis, rova och morot. Även rökt kött hör till receptet.

Halstrad strömming

Strömmingsfisket och tillredningen av strömming har i århundraden varit en del av skärgårdsbornas vardag. Strömmingen halstras i hög värme, helst över öppen eld eller glöd. Fiskarna läggs på halster eller ett galler där de hålls på plats, så att de inte faller ner i elden eller glöden. Halstringen tar några minuter.

Detta traditionella sätt att tillreda strömming har delvis fallit i glömska. Urbaniseringen och förändringar i livsstilen har minskat kännedomen om de traditionella fiskemetoderna och mattraditionerna. Strömming fiskas inte som förr och den är inte lika uppskattad som maträtt.

Natur och omvärld

Båtliv

I Kimitoön är båtlivet inte bara en hobby – det är en livsstil och en djupt rotad del av den lokala kulturidentiteten. Båtlivet och sjöfarten har varit en central del av livet – först som en nödvändighet, senare som en hobby. I generationer har båtlivet varit en central del av vardagen, arbetet och fritiden. Båten har använts för att fiska, transportera varor, röra sig mellan öar och tillbringa sommardagar på havet.

De traditionella båtarna, som träbåtar och allmogebåtar, minner om den lokala hantverksskickligheten och sjöfartens historia. Lokala kappseglingar, skärgårdskryssningar och navigationskurser bidrar till att bevara både de praktiska färdigheterna och kulturarvet. Hamnarna och gästhamnarna fungerar i sin tur som mötesplatser för båtfolket.

Stugliv och sommargästkultur

Sommargästkulturen började växa fram i Finland i slutet av 1800-talet, när medelklassen i städerna började tillbringa somrarna på landsbygden, särskilt vid insjöarna och havet. I början tillbringades somrarna på sommarvillor och herrgårdar, men senare under 1900-talet blev sommarstugorna vanligare i och med att fenomenet spred sig till medel- och arbetarklassen. Samtidigt började sommargästerna påverka ortens kultur och näringsliv.

I Kimitoön är sommargästkulturen stark än i dag. I Kimitoön finns tusentals fritidshus, och på sommaren nästan fördubblas kommunens befolkning tack vare sommargästerna. En del av sommargästerna lever ett traditionellt stugliv, men det är också vanligt att äga en fritidsbostad till exempel i ett våningshus eller lofthus.

Kimitoön är en av de främsta stugorterna i Finland. Stuglivet i Kimitoön lockar både fast bosatta och sommargäster från andra kommuner. Antalet sommarstugor har ökat under de senaste årtiondena. År 2000 fanns det 3 863 sommarstugor i Kimitoön, medan det år 2018 fanns 4 730.

Sommargästkulturen och stuglivet i Kimitoön har förändrats genom åren: moderna fritidshus ligger sida vid sida med gamla torp, och många sommargäster har möjlighet att arbeta på distans från sitt fritidshus. Ändå har kärnan i stuglivet – lugnet, närheten till naturen och den enkla vardagen – bevarats. Livet på stugan styrs av årstiden och vädret, och till övervägande del är det under sommaren som stugkulturen blomstrar.

Finlandssvenskheten

Den finlandssvenska kulturen är en blandning av finsk och svensk kultur och härstammar från de svenskspråkiga samhällena i Finland. Det svenska kulturarvet är starkt, till exempel i fråga om språk, mat och seder, men även kopplingen till finska traditioner är djupgående. De finlandssvenska fest- och musiktraditionerna, som hur jul och valborg firas, liknar dem i resten av Finland, men har sina egna nyanser i svenskspråkiga områden. Finlandssvenskheten förknippas också med stark samhörighetskänsla och hembygdskänsla. I Kimitoön är den finlandssvenska kulturen starkt närvarande, vilket också syns i kommunens språkfördelning, där cirka 70 procent av befolkningen talar svenska.

Tills vidare är den finlandssvenska kulturen stark i Kimitoön. Den finlandssvenska kulturen är till stor del förankrad i det lokala sättet att leva och kan i framtiden komma att drabbas av urbaniseringens och globaliseringens effekter. Vissa

stereotypier är fortfarande kopplade till den finlandssvenska kulturen och kan skapa en känsla av åtskillnad från andra kulturgrupper. Om den finlandssvenska kulturen inte uppfattas eller uppskattas på

rätt sätt, kan det leda till en känsla av utanförskap och minoritetsstatus, vilket undergräver den kulturella självkänslan och livskraften.

Allmänna immateriella kulturarv i Kimitoön

Följande immateriella kulturarv är inte kännetecknande för någon viss ort, utan är allmänt kända finländska traditioner som förekommer i Kimitoön utan lokala särdrag.

Fester och seder

Talkotraditionen S

Ordet talko avser socialt frivilligarbete, där man samlas för att utföra oavlönat arbete för ett gemensamt ändamål. Tyngdpunkten ligger på att arbeta tillsammans. Arbetsuppgifterna fördelas efter vars och ens kunskaper och deltagarna bjuds ofta på mat och dryck.

Talkon ordnas av såväl byalag och föreningar som av enskilda personer. I Kimitoön är talkoandan starkt närvarande i föreningarnas verksamhet: byggnader renoveras, naturstigar anläggs och evenemang ordnas på talko.

Talkotraditionen går tillbaka till en tid då lantbruket och bysamhället utgjorde grunden för ett levnadssätt, där man skötte samfällda åkrar och ängar samt fiskade tillsammans. Talkoprojekten har alltid också varit sociala händelser.

Talkoarbetets framtid är beroende av aktiv social samverkan och nya generationers intresse. Även om det fortfarande finns frivilliga som vill ställa upp, utgörs utmaningen av de sinande krafterna hos en åldrande befolkning och en eventuell avsaknad av organisatörer eller deltagare.

Kyrkogårdsbesök på julaftonen S

Många finländare besöker kyrkogården på julaftonen för att dekorera närstående personers gravar med gravljus och granris

eller motsvarande. Syftet är att hedra minnet av närstående som gått bort och stilla sig inför julen. Kyrkogården har en speciell atmosfär på julen, när mängder av gravljus lyser upp i mörkret.

Denna tradition är fortfarande stark på Kimitoöns fem kyrkogårdar. Traditionen förs vidare inom familjerna. Besöken för samman människor i olika åldrar och stärker känslan av gemenskap.

Traditionen sträcker sig långt tillbaka i tiden. Tidigare hedrades de avlidna i samband med skördefester, senare förflyttades seden till jul. Gravljus förekom redan på 1920-talet, och efter andra världskriget blev seden snabbt mer utbredd.

Runebergsfirandet S

Johan Ludvig Runeberg (1804–1877) var en finländsk poet, lärare och journalist, som numera är känd som **Finlands nationalpoet**. Runeberg skrev dikter på svenska om Finlands natur, människor och historia. Han har också skrivit Finlands nationalsång Vårt land.

Runebergsdagen firas den 5 februari. Dagen är en officiell flaggdag. I Kimitoön har Runebergsdagen uppmärksammas som en temadag i skolor och bibliotek. Runebergstårtan – ett bakverk skapat av Runebergs fru – är en del av Runebergsdagen.

Bastubad S

År 2020 infördes Finlands bastukultur i Unescos lista över immateriella kulturarv. Bastubadandet är en av de mest kännetecknande sederna för Finland. Många finländare badar vanligtvis bastu för första gången som spädbarn och fortsätter sedan ofta bada bastu i hela sitt liv. Många badar bastu en gång i veckan.

Bastuns historia i Finland sträcker sig minst 3 000 år tillbaka i tiden, förmodligen mycket längre än så. I början byggdes basturna i gropar, senare byggde man rökbastur, det vill säga vedeldade byggnader utan skorsten, och därefter vedeldade bastur med skorsten. Numera är det vanligt med elbastur. Tidigare födde man barn, tvättade döda och till och med bodde i bastun.

I dag är bastun en plats för rening och avkoppling. Bastun upplevs som en jämlik plats – alla är lika värda i en bastu. I Kimitoön är bastutraditionen en del av det normala livet, precis som på annat håll i Finland. Bastutraditionen upprätthålls av fast bosatta, fritidshusägare och turistföretag som erbjuder bastuupplevelser för turister.

Jultomtetraditionen i Finland S

Jultomten i Finland är en blandning av många traditioner och influenser. Jultomten har till stor del utvecklats från berättelsen om Sankt Nikolaus. Nikolaus ska ha varit en biskop som hjälpte fattiga och värdade om barn. Enligt den finländska traditionen kommer jultomten från fjället Korvatunturi i Lappland, där det finns en tomtverkstad som tillverkar julklappar.

Jultomten har besökt hemmen sedan 1920-talet, särskilt barnfamiljer. Jultomtens besök är en viktig del av den finländska julen.

Under besöket har jultomten med sig julklappar och frågar om det finns några snälla barn i huset. Även i Kimitoön är jultomten en återkommande gäst hos barnfamiljer.

Det är troligt att jultomten kommer att förbli en stark del av den finländska kulturen, även om uttrycksformen kan förändras i och med globaliseringen. Jultomtetraditionen upprätthålls främst av föräldrar, som berättar om jultomten för sina barn redan när de är små. Även medierna bidrar till att upprätthålla jultomtetraditionen.

Arbetarnas valborg S

Arbetarnas valborg eller första maj har firats sedan slutet av 1800-talet, och sedan början av 1900-talet som arbetarnas officiella högtidsdag. Festdagen präglas av traditioner som betonar samhällspåverkan och kollektiv styrka. Ursprungligen firade man vårens ankomst den första maj. I och med arbetarrörelsen fick festen en politisk dimension. Förstamajtågen och de politiska festtalen lyfter fram budskapet om jämlikhet, demokrati och fred.

På många orter har första maj funnit sin plats som en gemensam festdag, även om traditionerna varierar runt om i Finland. Förstamajtåget är ett av festdagens viktigaste inslag. I Kimitoön ordnade man förstamajtåg i Dalsbruk ännu på 1980-talet. Dessutom har scouterna delat ut första maj-ballonger på Fritidsgården i över 50 års tid. I modern tappning har första maj blivit mer av en glad karneval, där det politiska har hamnat i bakgrunden. Anledningen till detta är den växande medelklassen och arbetslivets strukturomvandling, vilket gör arbetarklassens identitet mer svårångad. Gränserna mellan arbetarnas traditioner och andra traditioner kan suddas ut ännu mer i framtiden.

Musik och dans

Demoscenen S

Demoscenen är en subkultur bland dataentusiaster där utövarna skapar konst – till exempel grafik, animationer och musik – med hjälp av datorer. Programmering, visuella effekter och musik kombineras för att skapa kreativa och effektfulla verk med begränsade resurser. Subkulturen föddes på 1980-talet, när persondatorerna blev vanliga. Gemenskapen är känd för sina kreativa tävlingar.

I Kimitoön anordnas ett eller flera evenemang med anknytning till ämnet varje år. Evenemangen ger deltagarna möjlighet att nätverka med andra demoscenen-entusiaster och lära sig mer om den digitala kulturen i Finland.

Folklig pardans och dansmusik S

Den folkliga pardansen och dansmusiken är en levande form av kulturarv som har bevarats i Finland sedan 1600-talet. Pardansen uppstod som en del av folkdanskulturen, och dansmusiken har utvecklats för denna typ av dans. De traditionella dansevenemangen fokuserar på pardans och ordnas främst på dansbanor på den finländska landsbygden. Danserna har en lång historia och fortsätter att locka en stor publik, särskilt på sommaren. Evenemangen ordnas både av föreningar och kommersiella aktörer. Danserna har sin egen etikett och är fortfarande populära bland deltagare i alla åldrar, även om de

fortsättningsvis förknippas med en gammaldags prägel.

Danstraditionen har tidigare varit stark i Kimitoön, men numera är det sällan som det anordnas danser. En bidragande orsak till det är att de kräver stora insatser av arrangören. Ett annat fenomen som hotar danstraditionen är att danspubliken blir allt äldre. De unga dansutövarna blir färre, och det kan leda till en nedgång om inte nya generationer för traditionen vidare. I Kimitoön kan intresserade studera dans och olika instrument bland annat på Kimitoöns vuxeninstitut.

Spelmansmusiken

Spelmansmusiken är en form av **folk-musik** som bygger på muntliga traditioner. Utövarna spelar folkmusik på ett fritt sätt: på gehör och ofta lätt improviserat. Genren har varit en del av byfester, danser, bröllop och andra sociala evenemang, där musiken och dansen har en framträdande roll. Spelmansmusiken har fått sitt namn efter spelmännen, det vill säga de folkmusiker som bland annat spelade fiol, dragspel, klarinett eller andra traditionella instrument.

Även om spelmanstraditionen går tillbaka till 1800-talet är den fortfarande stark. Under de senaste åren har traditionen återupplivats vid ett flertal evenemang. Spelmansmusiken var också starkt närvarande under Kimitoöns 700-årsjubileum.

Scenkonst

Teater, revy

Mitt på Kimitoön, i centrum av skärgårdskommunen, har teatern långtgående anor och en viktig position i det lokala kulturlivet. I Kimitoön är revyn en framträdande uttrycksform. Kimito ungdomsförening har uppfört trettondagsrevyer sedan slutet av 1800-talet. Bruksteatern i Dalsbruk satte upp sin första pjäs under Arbetarinstitutets ledning 1981. Rövarsteatern är en tvåspråkig, professionellt ledd amatörteater som har uppfört komiska pjäser i Dalsbruk sedan 2017. En sommarsteater är dessutom verksam i Västanfjärd. Teaterhobbyn för samman olika generationer. Många föreställningar ges på både finska och svenska.

Gymnastik ⚡

Gymnastiktraditionen i Finland har långtgående anor och är en ansedd del av landets idrottskultur. Traditionen härstammar från slutet av 1800-talet, då gymnastiken betraktades som en viktig del av folkhälsan och patriotisk fostran. Gymnastiken kombinerade fysisk träning och gemenskap och spreds snabbt runt om i landet genom skolor och föreningar.

Gymnastiken har också starka rötter i Kimitoön. De lokala idrottsföreningarna har i årtionden fungerat som viktiga samlingsplatser som erbjuder motions- och idrottsmöjligheter för alla åldrar. Idrottsföreningen Jäntevä, grundad 1908, är en av de äldsta idrottsföreningarna i Kimitoön som upprätthåller gymnastiktraditioner.

Muntlig tradition

Godnattsagan ⚡

Godnattsagan är en tradition som är allmänt utbredd i familjer runt om i landet och i olika samhällsklasser. Sagor läses framför allt för barn under skolåldern, men även barn i skolåldern kan ha glädje av en saga när det är läggdags. Godnattsagan hjälper barnet att lugna sig inför natten och

stöder barnets språkliga utveckling. Den gemensamma lästunden främjar barnets koncentrations- och interaktionsförmåga.

Traditionen upprätthålls också av daghem och skolor, där sagor läses för barnen när de ska lugna sig. Läsningsen av sagor inskränker sig således inte enbart till godnattsagorna.

Hantverkskunskaper

Färgning med naturliga färgämnen δ

Innan de syntetiska färgämnena introducerades i slutet av 1800-talet färgades alla textilier med färgämnen från naturen. De traditionella färgämnena framställs av inhemska växter. Även om behovet av färgning numera är mindre, lever traditionen vidare tack vare aktiva entusiaster, hantverksföretagare och lärare. Kurser i ämnet har hållits i Kimitoön och dessutom har färgning demonstrerats bland annat på Sagalunds hembygdsmuseum. Kunskaper och färdigheter har förts vidare från generation till generation, inte bara muntligt utan också i form av skriftliga instruktioner och guider. I Kimitoön finns också hantverkare som framställer naturfärgat ullgarn för försäljning.

Stickning δ

Stickningstraditionen har långtgående anor. I Finland har stickning varit en allmän färdighet sedan 1700-talet, men stickningstekniken har varit känd åtminstone sedan 1400-talet. De tidigaste stickade plaggen var lyxvaror. I dag är stickning en hobby och livsstil för många.

I Kimitoön undervisas elever i stickning redan på slöjdlektionerna i årskurs 1–6, vilket lägger en grund för hobbyn. I dag fungerar sociala medier och YouTube som nya inlärningsplattformar, särskilt för dem som nyss börjat sticka. I Kimitoön finns flera regelbundet sammankommande stickgrupper, som till exempel träffas privat eller via vuxeninstitutet. Många butiker har ett brett utbud av garn, vilket säger något om hur populär traditionen är.

Kimitoön har också egna nya stickmönster, som Dragsfjärdsvanten, även kallad Åbolandsvanten, som utformades 1937, och en

ylletröja som utformades för 700-årsjubileet.

Reparation av träbåtar δ

Nästan alla småbåtar i Finland tillverkades av trä fram till 1950-talet. I dag finns det fortfarande tiotusentals träbåtar i landet. En del av dem är i bruk och andra väntar på reparation eller skrotning. Många träbåtsägare underhåller och reparerar sina båtar själva, men det finns också yrkespersoner som kan hjälpa till. Reparationen av en träbåt kan vara mångfasetterad, men moderna verktyg och modern teknik underlättar arbetet.

Träbåtshobbyn är delvis livskraftig i Kimitoön, men samtidigt blir båtägarna allt äldre och nya entusiaster är svåra att engagera. Träbåtstraditionen är djupt rotad i den finländska kulturen och har vårdats på många olika sätt. Till exempel ordnar man en årlig traditionell träbåtsdag på Vänö i Kimitoön.

Gärdsgårdsbygge δ

Gärdsgårdarna är en del av den traditionella kulturmiljön. De har bland annat använts som inhägnader för djur och för att skydda odlingar. I Kimitoön kan gamla gårdsområden och betesmarker fortfarande omges av gårdsgårdar. Även på Sagalunds museum kan besökare se gårdsgårdar.

Överföringen av den här byggnadstekniken till nya generationer är hotad. Numera kan man lära sig bygga gårdsgårdar under talkoprojekt, kurser eller demonstrationer, men sådana anordnas sällan.

Ryatraditionen S

Ryorna har traditionellt varit stora täcken och väggtextilier, men numera finns det även mindre ryor för olika ändamål. Ryorna tillverkas antingen genom knytning i vävstol eller på färdig bottenväv.

Ryan härstammar från vikingatiden, då den användes som ett varmt plagg under resor och som ett täcke på natten. I Finland nämns ryan för första gången på 1400-talet. Från slott och herrgårdar spred sig ryorna till borgarhemmen och därifrån vidare till allmogehemmen. På 1700-talet förvandlades ryan från ett praktiskt täcke till en dekorativ textil. Användningen av ryor minskade i slutet av 1800-talet, men återuppväcktes i början av 1900-talet i och med nationalromantiken. De mindre ryorna blev vanligare i slutet av 1900-talet och började användas som väggprydnader. Ryorna förekommer fortfarande som väggprydnader i hem och offentliga byggnader. År 2023 satte Sagalunds museum upp utställningen "I ryans skydd", där man ställde ut ett mångsidigt urval ryor från Kimitoön och berättade om deras historia.

Glasblåsning S ☞

Glasblåsning är en grundläggande metod inom glasproduktion, som kan göras antingen fritt eller med hjälp av en form. Glasblåsningstekniken utvecklades i Mellanöstern för mer än 2 000 år sedan. De första föremålen av blåst glas kom till Finland under järnåldern. Själva produktionsmetoden togs i bruk i Finland i slutet av 1600-talet.

Traditionen riskerar att dö ut och bli ensidigare, eftersom glasblåsning kräver specialverktyg och inte är lätt att börja med som hobby. År 2023 infördes kunskaperna och färdigheterna kring handgjort glas i Unescos förteckning över immateriella kulturarv, vilket stärker den finländska

glastraditionens status. I Dalsbruk i Kimitoön finns en glasblåsare som tillverkar bruks- och konstföremål och som även anordnar glasblåsningdemonstrationer.

Vävning av trasmattor S

Den äldsta uppgiften om trasmattor i Finland härstammar från slutet av 1700-talet. Trasmattan är bekant och vardaglig för många finländare, men dess tillverkningsmetod är inte längre lika känd. Traditionellt tillverkas trasmattor av rivna tyger från lakan och andra hushållstextilier. Numera används även nytt material i allt större utsträckning.

Traditionen hotas av att vävstugorna och vävstolarna blir allt färre, eftersom tillverkningsmetoden kräver utrymme. I Kimitoön kan man lära sig mattvävning på kurser som anordnas av Kimitoöns vuxeninstitut.

Byggande av klinkbyggda träbåtar S ☞

År 2021 infördes klinkbåtstraditionen i Unescos förteckning över immateriella kulturarv utifrån en gemensam ansökan från Norden. De klinkbyggda träbåtarna har i århundraden haft en framträdande roll inom den finländska sjöfarten och fiskekulturen, både på insjöar och till havs. Båttypen har fortfarande en bred anhängarskara, men kontinuiteten för denna båtbyggnadstradition är ingen självklarhet.

Det finns ingen möjlighet att studera båtbygge i Kimitoön, utan studierna måste genomföras annanstans. I Kimitoön behärskar åtminstone båtbyggeriet Österbergs båt och trä klinkbåtstekniken. I Finland har utbildningen inom sektorn minskat och studerandena är huvudsakligen vuxna män. Antalet unga båtbyggare är litet. Tills vidare finns det dock båtbyggare som behärskar tekniken och kan reparera klinkbyggda träbåtar.

Mattraditioner

Ölkultur *S*

Ölkulturen är väl utbredd i Finland, både i fråga om vardag och fest. I och med mikrobryggeriboomen har mer än 120 bryggerier grundats runt om i landet, vilket har berikat utbudet av öl och ökat konsumenternas

kännedom om ämnet. Många mikrobryggerier har vuxit fram tack vare hembryggare som utvecklat sina färdigheter i takt med att utrustningen utvecklats. I Kimitoön finns det två mikrobryggerier: Kimito Brewing och Rousal Brygghus.

Spel och lekar

Snölekar *S*

Snölekarna är en djupt rotad tradition i den nordiska kulturen. Snölyktorna, snögubbarna och snöslotten har varit en del av den finländska kulturen i århundraden. Även om det traditionellt sett har varit barn som leker i snö, är utövarna i dag främst småbarn, medan äldre barn övergår till mer tekniskt betonade former av tidsfördriv. De vuxna har fått en viktigare roll som lekkamrater, och byggandet av framför allt snöslott och snögubbar är fortfarande en populär gemensam aktivitet bland barn och föräldrar.

I och med klimatförändringarna är snölekstraditionens framtid oviss. Särskilt i Kimitoön kan vintrarna framöver bli snöfattiga eller snöfria.

Spelet Mөлkky *S*

Mөлkky är ett finländskt sällskapsspel som spelas på stugan och på gårdsplaner runt om i Finland. Även i Kimitoön är det många som spelar Mөлkky, och dessutom kan man få låna spelet av logiföretag.

Mөлkky blev mycket populärt på 1990-talet och är numera ett enkelt spel som lämpar

sig för lag i alla åldrar och storlekar. Spelet går ut på att kasta en pinne på nummerade kägglor så att de faller, och den spelare eller det lag som får exakt 50 poäng vinner. Framtiden för Mөлkky är ljus, eftersom spelet fortsätter att locka nya spelare i alla åldrar. Spelet är särskilt populärt på sommarstugorna.

Traditionella barnlekar

De traditionella barnlekarna i Finland är mångsidiga och roliga utomhuslekar som gått i arv från generation till generation. De bygger ofta på enkla regler och kräver endast få redskap som stenar, snöre, en boll eller träpinnar. Bland de traditionella barnlekarna kan bland annat nämnas färgvägg, kodboll (spökboll i Sverige) och kurragömma. Lekarna leks både under lektioner och raster på daghem och i skolor, men också på fritiden. Även vuxna kan leka dessa lekar med barnen. Lekarna utvecklar barnets motorik, samarbetsförmåga och sociala förmåga. De traditionella barnlekarnas fortlevnad hotas av att de glöms bort när barnens fritidsvanor förändras i takt med digitaliseringen.

Natur och omvärld

Traditionell boskapsskötsel δ

Människans och den finska lantrasens samlevnad beräknas gå minst 4 000 år tillbaka i tiden i Finland. Boskapsskötseln var länge en del av självhushållningen och dessa kunskaper fördes vidare från generation till generation.

När den finska lantrasen fick ge vika för modernt lantbruk och nya boskapsraser började traditionerna och kunskaperna glömmas bort. Antalet uppfödare har minskat och det finns en risk att den traditionella kunskapen glöms bort om den inte medvetet vårdas. I och med att naturens mångfald minskar har intresset för bland annat den genetiskt mångsidiga finska lantrasen ökat. Rasen lämpar sig både för landskapsvård och småskalig mjölk- och köttproduktion. Östfinsk boskap prioriteras till exempel vid läroanstalten Axxells naturbruksenhet i Brusaby i Kimitoön.

Fårskötseln har också varit en viktig del av den finländska landsbygden och självhushållningen. De finska lantrasfåren har funnits i Finland i århundraden och är kända för sin goda fertilitet, högklassiga ull och milda natur. I likhet med de finska lantrasorna var även den traditionella fårskötseln en vardaglig del av lantbruket: fåren betade på ängar och i hagmarker, vårdade landskapet och gav kött, ull och fällar till vintern. Den tekniska utvecklingen och strukturomvandlingarna inom produktionen innebär att färre får numera föds upp för hushållsbehov och att den lokala förädlingen av ull har minskat. I och med det hotas den värdefulla traditionella kunskapen, som betestraditioner, handspinning och utnyttjandet av ull, av att den faller i glömska.

Plockning och användning av vilda växter δ

Plockningen av vilda grönsaker och örter är en tradition som har bevarats i Finland i tusentals år, tillsammans med bärplockning och svampplockning. Under 2000-talet har utnyttjandet av vilda växter utvecklats till en snabbt växande naturhobby. Traditionellt sett har vilda grönsaker plockats för dagliga behov och för överlevnad. Fram till 1990-talet sågs de främst som ett närings tillskott och en lösning för att klara vardagen.

Numera är det många som uppskattar råvaror som plockats i naturen. **De vilda grönsakerna är lokal mat när den är som bäst**, och kan användas på många olika sätt. Vissa restauranger och mathantverkare i Kimitoön har tagit vara på de vilda växternas kommersiella möjligheter. Dessutom har kurser i ämnet hållits i Kimitoön.

Svampplockning δ

Det finns cirka 200 matsvampar i Finland. Varje år växer det 1,5–4 miljarder kilo svamp i skogarna, men bara en bråkdel av dem plockas. Användningen och identifieringen av svampar bygger till stor del på muntlig tradition, och de flesta finländare lär sig svampplockningens grunder via familjen.

Cirka 40 procent av finländarna plockar svamp varje år, och under de senaste årtiondena har intresset för svampplockning ökat bland unga. Det mesta av svampen används för hushållsbehov och endast en liten del går till försäljning. Svampplockning som hobby kan handla om mer än matlagning – till exempel kan svampar användas för att färga naturmaterial eller stärka artkännedomen.

Svampplockning är fortfarande en vanlig hobby i Kimitoön. Traditionens fortlevnad är beroende av att den praktiska artkännedomen upprätthålls och att information överförs ansvarsfullt.

Allemansrätten §

Allemansrätten ger alla som vistas i Finland fri tillgång till naturen, oberoende av nationalitet. Den ger var och en rätt att röra sig och vistas i naturen samt att utnyttja naturens gåvor på annans mark utan tillstånd, dock utan att orsaka olägenhet. Därför medför allemansrätten också ett ansvar att agera ansvarsfullt.

Allemansrätten ses som en viktig del av folkhälsan och ett jämlikt förhållande till naturen. Dessa värderingar förs vidare från generation till generation via vardagen, skolan och hobbyer. Dessutom är utomhus- och friluftaktiviteter mycket populära. I Kimitoön utnyttjas allemansrätten både i skogarna och till sjöss.

Traditionella behandlingar §

De traditionella behandlingarna bygger på folkmedicinsk kunskap och erfarenhet som förts vidare från generation till generation. I begreppet ingår metoder för att vårda kropp och själ, som massage, ledbehandling och koppning, samt utnyttjande av vilda växter som kost och medicin.

Undervisningen inom folkmedicin har varit systematisk sedan 1980-talet. Utbildningarna tillhandahålls av flera läroanstalter och föreningar. Vetenskapliga studier har genomförts om ledbehandling, och de traditionella behandlingarnas anseende blir allt bättre. I Kimitoön finns ett fåtal serviceleverantörer som fokuserar på traditionella behandlingar. Det lokala utbudet består bland annat av Kalevala-ledbehandling.

Finländarnas relation till skogen §

Finländarna har en djup relation till skogen, som betingas av personlig livshistoria, traditioner och kultur. Skogarna är en viktig del av den finländska identiteten. Skogens betydelse överförs via traditioner och från generation till generation. I Kimitoön ordnar många daghem och skolor utflykter till de närliggande skogarna och dessutom leker barnen i skogen. De vuxna gör utflykter till skogarna och utnyttjar skogens naturresurser. Skogsbruket är också en viktig näringsgren. Relationen till skogen är därför mångfasetterad och kan gälla sysselsättning, vardagsliv, hobbyer och även attityder och värderingar.

Relationen till skogen hotas bland annat av värdekonflikter kring skogsanvändning. Minskade kunskaper om naturen är också ett bekymmer, eftersom de traditionella kunskaperna om skogen kan falla i glömska.

Kunskap om finska kallblodet §

Det finska kallblodet eller finnhästen har varit en central del av den finländska kulturen och det finländska samhället, och har anpassat sig till många olika uppgifter inom samhällsekonomin och i samhället. Finnhästen avlades fram i Finland och dess rötter sträcker sig tillbaka till bronsåldern. Rasens utveckling till en nationell ikon började på 1890-talet. Till en början användes finnhästen för arbete, till exempel inom jord- och skogsbruket, men på 1960-talet började rasen förekomma allt mer inom trav och ridning.

Antalet uppfödare av finska kallblod är cirka 1 500. Finnhästens framtid är dock hotad eftersom antalet ston har minskat och deras arvs massa har försvagats. Kimitoöns Hästavelsförening upprätthöll tidigare avelsverksamheten i Kimitoön.

Vård av traditionella kulturlandskap

Vården av skärgårdens traditionella kulturlandskap handlar om att bevara och upprätthålla traditionella lantbruksmiljöer, ofta sådana som baserar sig på bete och slåtter. Bland dessa landskapstyper finns olika slags ängar, hagmarker och skogsbetesmarker. Även lövtäkt eller hamling, det vill säga insamling av kvistar och unga skott som vinterfoder åt boskap, samt avbränning av hedar ingår i vården av kulturlandskap. Syftet är att säkra naturens mångfald, bevara kulturarvet och förhindra att landskapet växer igen.

I Kimitoön förekommer sådana kulturmiljöer särskilt på öarna i Skärgårdshavets nationalpark. Även områdena kring Sjöfax gård är välkända som traditionella kulturlandskap. Vården på öar kräver särskilda arrangemang, som sjötransporter och lämpliga betesdjur. Traditionens fortlevnad hotas av att betesdjuren blir färre och av att de traditionella arbetsmetoderna förändras.

Jakt

Jakten som ett levande kulturarv är en månghundraårig tradition som går tillbaka till förhistorisk tid, då jakten var den viktigaste näringsgrenen. Jakten är förknippad med kunskap om naturen, respekt för viltet och principer om hållbart nyttjande. Traditionerna förs vidare från generation till

generation genom bland annat berättelser, praktisk undervisning och gemensamma utflykter.

Även om jakt inte längre är avgörande för uppehållet har den fortfarande en stark position i Kimitoön. Jakt handlar inte bara om att skaffa mat, utan också om att begränsa djurpopulationer. Jaktverksamheten organiseras ofta av jaktvårdsföreningar, som anordnar gemensamma jakt dagar, kurser och evenemang.

Dragning av vinternot

Vinternotning är en traditionell finländsk fiskemetod som utövas på vintern. Metoden bygger på att hala noten (ett stort nät) under isen, i allmänhet via vakar. Notdragning är arbetsintensiv och fysiskt ansträngande. Traditionellt har dragningen genomförts som en gemensam insats av bysamarhällen.

Vinternotningens kulturarvsmässiga betydelse är större än dess kommersiella betydelse. Kunskapen kring metoden är dock på väg att försvinna, och metoden utövas av ett fåtal personer. Även de dåliga isförhållandena i skärgården utgör ett hot mot vinternotningen. Vinternotningen är dock ett kulturarv som med fördel borde återupplivas. I Kimitoön köpte Södersundviks notlag en gemensam vinternot i början av 2000-talet.